

Susan Hart: Hjerne, Samhörighed, Personlighed. Introduktion til neuroaffektiv udvikling. Hans Reitzels forlag, 2006. 324 sider.

Læs den!

Lad det være sagt med det samme: det er en forrygende spændende bog. Susan Hart her har skrevet, som på én gang uddyber og udvider vort repertoire i gennemgang af hjerne, kognition, emotion og udvikling med gode illustrationer, gennemgående eksempler (case Mikkel) og stadige referencer til dyreforsøg. Hertil kommer gode krydsreferencer i bogen samt koblinger, som vidner om stor tværgående viden, som vil gøre bogen til oplagt baggrundsmateriale for AT-samarbejde mellem psykologi og biologi. Og jeg har flere gange under læsningen måttet glæde mig over at se, her var uddybning og argumentation og illustrationer til f.eks. Paul Ekmans gamle tv-udsendelse om ansigtsudtryk og til sidste års (sommeren 2005) udsendesrække på DR2 om hjernen, med meget mere.

Jeg vil mene at alle psykologilærere vil kunne have glæde af at læse bogen, og alt efter hvad man nu gennemgår, om det er hjernen, hukommelse, kognitionen, selvets konstituering, tidlig udvikling, kønsforskelle, omsorgssvigt, eller man i gennemgangen af parforhold gerne vil inddrage den neuroaffektive forklaring på, hvorfor visse svage kvinder i stadig gentagen søger voldelige mænd (s 207) . ja, så er der forklaring, eksempler og forståelsesgivende indsigt at hente i denne bog.

Måske skyldes det forfatterens praktiske baggrund, at bogen bliver så erfaringsmættet som jeg synes den er. Susan Hart er psykolog med erfaring fra såvel børnepsykiatrisk afdeling i Gentofte som fra arbejde som leder af et familiedagbehandlingscenter, og hun er i dag privatpraktiserende psykolog, foredragsholder og altså forfatter.

Susan Hart tager udgangspunkt i Antonio Damasio, Allan Schore og Daniel Stern og giver så en vidunderligt indlevende introduktion til det hun kalder den nye, gryende psykologiske disciplin, nemlig den neuroaffektive udviklingspsykologi.

Susan Hart indleder med en gennemgang af hjernens opbygning og struktur, og det gør hun ved først at samle alle de referencer, de fleste af os kender til (Bowlby om spædbarnets organisering af sine tidligste erfaringer i 'indre arbejdsmodeller', Sterns 'indre repræsentationer', osv.) for at føre os frem til den nye kobling mellem biologi og psykologi, som nu giver ny viden fra sig i kraft af, at den ny teknologi med SPECT-, PET-, MEG- MRI- og fMRI-scannere har gjort det muligt at måle aktiviteterne i den aktive og levende hjeme.

Susan Harts anliggende er "at sammen-tænke teorier om relationen mellem hjernefunktioner, adfærd og personlighed igennem hjernens modning i et tæt samspil med sit sociale og fysiske miljø", samt at brede den nyeste forskning her ud til en større kreds, og det synes jeg, at hun gør på fornem vis. Bogen sammentænker forskellige systemer og bevæger sig på tre forskellige niveauer samtidig, nemlig det neurobiologiske, det intrapsykeiske og det interpersonelle.

Bogen er bygget op i 14 kapitler, som tager sit udgangspunkt i den epigenetiske forståelse, Paul McLeans tredelte hjerne, i en diskussion om arv og miljø: den dynamiske hjerne i et dynamisk miljø. Allerede her oplever vi denne unikke sammentænkning, som f.eks. dette citat fra s 21-22 viser: "Mennesker er socialt - og vi er derfor også kilde til hinandens stress. Stress skabes ofte gennem tætte relationer og har en stor indflydelse på hjernens udvikling. Det har vist sig, at omsorgssvigt tidligt i livet sammen med en medfødt sårbarhed hos barnet, øger risikoen for en forværring af stresstilstanden. Et barn med en sårbarhed for udvikling af aggressivitet vil i en risikofyldt familie bringe disse aggressive tendenser frem i lyset. Et barn med en medfødt disposition for depression vil udvikle depression, hvis det uden held skal håndtere omsorgssvigt og kaos"

Susan Hart omtaler vores hjerne som brugervenligt og redegør her indledningsvist for, hvordan interaktionerne mellem omsorgsperson og spædbarnet præges ind i barnets hjerne: "I de tidlige affektive udvekslinger mellem et spædbarn og en omsorgsperson grundlægges de selvregulerende mekanismer, som er et vigtigt organiserende princip livet igennem" . s 27. men nogle børn har nemmere ved at affektregulere sig end andre, og hjernen er på én gang resilient og formbar.

Herefter er bogen kapitel for kapitel en klar og instruktiv gennemgang af hjernens centre, kredsløb, deres funktioner m.m. I kapitel 3 gennemgås centralnervesystemet, især siderne 52ff er flot gennemgang af det, hun kalder 'hjernens storstående symfoni'.

I kapitel 4 gennemgår hun koblingen mel-

lem hjernens programmerbare 'hardwire-system' og miljøpåvirkningens betydning, eksemplificeret ved forsøg med kattekilinger, spædbørn og abeunger, og her tager hun diskussionen om kritiske og sensitive perioder for tilknytning op.

I kapitel 5 om resonans og synkronicitet og spejlneuroner inddrager hun bl.a. kuoosteori til at forklare uforklarlige åbenlyse tilstande, hør hende f.eks. her: "Synkronicitet er grundlæggende for organiseringen op opretholdelsen af liv. Selv døde ting kan synkronisere, fx vil to ure, der hænger ved siden af hinanden med én til halvanden meters afstand, synkronisere sig med hinandens penduler (Strogatz 2003). Når nerveceller fyrer samtidig, adskilles de aldrig mere, fordi de har etableret en identisk dynamik og har koblet sig til andre celler. Når de aktiveres, forbliver de synkroniserede, fordi de hænger sammen. Neural fyring resulterer i en kædereaktion i mange områder af hjernen. Synkroniseringen sker abrupt, og når nerveceller synkroniseres, organiserer de sig i tid. Synkronisering både i hjernens nerveceller og i ydre adfærd sker uden omtanke og kræver ikke intelligent liv" (ibid. S 77).

Denne stadige gensidige forbundethed går igen, når Susan Hart senere argumenterer for den betydning, som samspillet med miljøet, dvs mor/betydningsfulde andre, har for hjernens, hukommelsens, selvets og personlighedens udvikling. At det sker i rytme og med tilstræbt resonans og synkronicitet. Og at emotioner og motorisk adfærd er uløseligt forbundet (ibid s 183).

I kapitel 6 om den basalt kropssansende og affektregulerede hjerne og kapitel 7 om den motoriske og følelsesfulde hjerne kobles til såvel traumeforskning, krops-

dynamisk forskning og erfaring. samt til Brodén om omsorgssvigt. Således indledes kapitel 7 med et slående citat af Bodynamic-skolens Bessel van der Kolk: "Forskning om primater viser, at social tilknytning ikke kun er en psykologisk begivenhed; Den er relateret til udvikling af indre neurobiologiske funktioner i primat hjernen... det limbiske system kontrollerer følelser, som stimulerer den adfærd, der er nødvendig for selvbeskyttelse og artens overlevelse". Igen er noget af det, som fremmer forståelsen. Harts gode billeder, f.eks. kalder hun det retikulære aktiveringssystem for hjernens HPI-relæ.

Kapitel 8 er helliget komplekse følelser, mentalisering og abstraktion og dermed den neocortikale hjerne. Denne del af hjernen gennemgås, mens der kobles til følelsesmæssig regulering, impuls-hæmning og objektkonstans, og igen inddrages og argumenteres med væsentlige bidder fra forskerfeltet, denne gang Shore: "Orbitofrontal cortex er ikke "online" fra fødslen, men i løbet af barnets første leveår udvikler de limbiske kredsløb sig sekventielt fra amygdala til insula til gyrus cinguli og til slut til orbitofrontal cortex (Shore, 2003b). Amygdala, som er aktiv fra fødslen, har et indlæringsystem, der fungerer gennem tidlig prægning. Den organiske modning af orbitofrontal cortex synes at være afhængig af den tidlige prægning af amygdala, og uden denne prægning kan orbitofrontal cortex ikke bearbejde emotioner forårsaget af forestillede stimuli. Udviklingen af positive indre repræsentationer afhænger af tidlige interaktioner med omsorgspersonen" (ibid s 144) Igen opsummeres med skematisk oversigt og verbal opsummering.

I kapitel 9 gennemgås neurotransmitter-

nes, peptidernes og hormonernes betydning umådeligt spændende. i kapitel 10 hjernens affektregulerende systemer, og de sidste tre kapitler er helliget hhv køn, den lateraliserede hjerne, hukommelsen og dens betydning for personligheds- og meningsdannelse, og endeligt selv og bevidsthed, personlighedens fundament, hvor Susan Hart via Daniel Sterns fem selv'er til Damasio samler op og konkluderer: "Emotioner spiller en væsentlig rolle for bevidsthedsprocessen. Uden emotioner standser al motivation, og der vil kun være lidt at tale om, glædes over, overraskes af og være trist over (...) EksPLICIT bevidsthed har kun lidt kontrol over emotioner, men emotionerne kan overvælde og overtage den fokuserede opmærksomhed. Hjernens kredsløbsforbindelser er skabt således..." (s 279)

Afsluttende understreger Susan Hart sit videnskabsteoretiske ståsted i afsnittet om mentaliseringsevnen betydning for identiteten, idet hun tager afsæt i socialkonstruktivismen: "Narrativerne eller historien er skabt gennem barnets relation til omsorgspersonerne og gennem den måde, som hjernen organiserer og bearbejder informationen på... og via sin viden om hjernens betydning for selvet Synaptiske forbindelser holder selvet sammen hos de fleste det meste af tiden", og sin understregning af mentaliseringsevnen betydning for selvudviklingen med Davidson konkluderer, at: " Hvem man er, er ikke synonymt med, hvem man tror, man er. Den, man er, er en meget mere grundlæggende del af personligheden og kan bedre forudsige adfærden end det jeg, der reflekterer over sig selv (Davidson 2002)", ibid s 285".

En spændende og nyttig bog, som efter

min mening både bør være at finde på skolens bibliotek og gerne derhjemme på hylden.

Anmeldt af Karen Christoffersen, Muler-nes Legatskole.